

ŠKOLA KAO SIGURNO MJESTO I PODRŠKA UČENICIMA U OKVIRU NASTAVNIH I VANNASTAVNIH AKTIVNOSTI

Sanda Milošević¹

SAŽETAK

Škola nije samo mjesto formalnog obrazovanja, vaspitni i savjetodavni aspekti rada imaju ogroman značaj u životu mladog čovjeka. Škola nastoji da poboljša komunikaciju na relaciji škola – roditelji – učenici, a samim tim i da stvori sigurnije okruženje i bolje uslove za što uspješnije odvijanje vaspitno obrazovnog procesa. Saradnja sa roditeljima bitan aspekt u nastojanju da se svakom učeniku individualno omogući najprikladniji način rada u cilju podizanja većeg uspjeha nastavnog procesa. Zadaci istraživanja - ispitivanje zadovoljstva roditelja i učenika organizacijom podrške i dodatnih aktivnosti u cilju što bolje organizacije nastave i planiranja budućih aktivnosti koje bi se kreirale u skladu sa potrebama učenika. Opšti cilj istraživanja je utvrditi koliko je dobra komunikacija svih učesnika u procesu nastave (učenik-nastavnik-roditelj-pedagoška služba), te koliko dopunska i dodatna nastava i individualno praćenje napredovanja učenika pružaju podršku učenicima u učenju. Istraživanje je provedeno u toku prvog polugodišta, a sastoji se od posjeta časovima sekcija, dopunske i dodatne nastave, anketama koje su popunjavali nastavnici, učenici i roditelji, te pregleda pedagoške dokumentacije. Uzorak istraživanja-istraživanjem su obuhvaćeni učenici od četvrtog do devetog razreda. Predmet istraživanja je kvalitet i stepen podrške koju učenici dobijaju u okviru nastavnih i vannastavnih aktivnosti, angažovanost nastavnika u cilju prilagođavanja nastave individualnim potrebama učenika i približavanju nastavnog gradiva učeničkim interesovanjima, zainteresovanost učenika za slobodne i dodatne aktivnosti koje im pomažu u savladavanju gradiva i postizanju što boljih rezultata. Instrumenti istraživanja - u istraživanju su korišćene smjernice iz Stručnog uputstva za samovrednovanje kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada u osnovnoj školi koji je izdao Republički pedagoški zavod Republike Srpske

KLJUČNE RIJEČI: *podrška učenicima, saradnja škole i porodice, organizacija vannastavnih aktivnosti*

1 Sanda Milošević, Ju OŠ „Mladen Stojanović“ Laktaši, sandokan@teol.net

SCHOOL AS A SAFE PLACE AND SUPPORT TO STUDENTS IN CURRICULAR AND EXTRACURRICULAR ACTIVITIES

SUMMARY

School is not only a place of formal education, the educational and counseling aspects of work are of great importance in the life of a young person. The school strives to improve communication in the school-parent-student relationship, and therefore to create a safer environment and better conditions for the successful development of the educational process. Cooperation with parents is an important aspect in the effort to provide each student individually with the most suitable way of working in order to increase the success of the teaching process. The tasks of the research - examining the satisfaction of parents and students with the organization of support and additional activities in order to better organize classes and plan future activities that would be created in accordance with the needs of students. The general goal of the research is to determine how good is the communication of all participants in the teaching process (student-teacher-parent-pedagogical service), and how much supplementary and additional teaching and individual monitoring of student progress support students in learning. The research was conducted during the first semester, and consists of visits to section classes, supplementary and supplementary classes, surveys completed by teachers, students and parents, and a review of pedagogical documentation. Research sample - the research included students from the fourth to the ninth grade. The subject of the research is the quality and degree of support that students receive within curricular and extracurricular activities, the involvement of teachers in order to adapt the teaching to the individual needs of students and bring the teaching material closer to the student's interests, the interest of students in free and additional activities that help them master the material and achieve the best possible results. results. Research instruments - the research used guidelines from the Professional Instruction for Self-Assessment of the Quality of Educational Work in Primary School, issued by the Republic Pedagogical Institute of the Republic of Srpska

KEYWORDS: *support to students, the school – parent – student communication, organization of free and additional activities*

UVOD

Vaspitno-obrazovni uticaj na dijete u okviru školskih aktivnosti odnosi se na organizaciju nastave, primjenu raznih oblika i metoda rada u nastavi, kao i na kvalitet nastave. Učenik u nastavi ne usvaja samo znanja, već razvija i svoje intelektualne sposobnosti, a osjećaj prihvaćenosti zavisi od atmosfere u kojoj se te aktivnosti odvijaju. Najveća motivacija proizilazi iz učenja putem otkrića, putem koje se učenici aktivno uključuju u rad i pronalaze načine pomoću kojih bi došli do rešenja. Samim tim znanja koja stižu učenici postaju trajnija i primenljivija u nekim drugim oblastima. S druge strane u tradicionalnoj nastavi, učenicima se prenose znanja u gotovoj formi i od njih se zahteva reprodukcija istih. Forsira se usvajanje što većeg broja činjenica, učenici su nemotivisani za rad, a izostaje i misaona aktivizacija učenika. Od ličnosti i aktivnosti nastavnika mnogo zavisi cjelokupni život i rad u školi: organizacija i izvođenje vaspitno-obrazovnog rada, kvalitet usvojenih činjenica kao i njihova funkcionalna povezanost sa objektivnom stvarnošću. Od nastavnika se traži da posjeduje solidnu opštu kulturu, da poznaje sadržaje – predmete koje predaje, pedagogiju i psihologiju, vaspitne probleme mladih koje uči, njihova lična svojstva. Savremenom nastavniku naučna i tehnička dostignuća nalažu traganje za novim izvori-

ma znanja, efikasnim metodama oblicima rada kao i savremenim nastavnim sredstvima (Dmitrović, 2011,80). Saradnja sa porodicom je takođe jako bitan aspekt u nastojanju da se svakom učeniku individualno omogući najprikladniji način rada u cilju postizanja većeg uspjeha. Vaspitni rad je složen i dugotrajan proces. To je planirani napor vaspitača da utiče na vaspitanike, da na njih djeluje i da kod njih izazove relativno trajne progresivne promjene. Prije svega u taj proces uključena je realizacija osnovnih zadataka: permanentno praćenje, pomaganje razvoja ličnosti, njenih interesovanja, sposobnosti učenika, njegove kulture rada. Odjeljenjska zajednica, kao osnovni radni kolektiv u školi, analizira i usmjerava rad svojih članova u drugim organizacijama, slobodnim aktivnostima i u aktuелnoj javnoj djelatnosti škole. (Rosić, 2005, 28).

TEORIJSKI OKVIR

Dopunska nastava

Ukoliko je učenik, iz bilo kojeg razloga, u zaostatku sa usvajanjem gradiva ili se nedovoljno uključuje u aktivnosti na redovnim časovima, nastavnik je dužan uključiti ga u časove dopunske nastave. U nastavi uopšte, a u dopunskoj posebno, osjeća se veliki nedostatak odgovarajućih informacija o tome kako kod učenika teče proces usvajanja znanja, gdje je i zbog čega došlo do zastoja u tom procesu i šta treba preduzeti da se eventualni zastoj eliminiše. Zato je bitno da se u školama saradnjom pedagoga, psihologa, odjeljenjskih starješina i saradnjom sa porodicom svakom učeniku pristupi u skladu sa njegovim individualnim potrebama. Praćenje i vrednovanje rada svakog učenika pomaže nastavniku da svoje planiranje uskladi sa individualnim potrebama učenika, (Lalović, 2012.)

Dodatna nastava

Učenici koji su iznad nivoa izvođenja nastave usporeni su u sticanju znanja jer su njihove mogućnosti znatno veće nego što takva nastava pretpostavlja. To su učenici koji školske obaveze i zadatke ispunjavaju bez napora i sa nepotpunim angažovanjem svojih sposobnosti. Nedovoljno iskorištavanje njihovih intelektualnih mogućnosti u nastavi gubitak je u vaspitnom i obrazovnom pogledu. Taj se gubitak najčešće pokazuje u manjoj količini znanja koje bi, s obzirom na subjektivne mogućnosti učenika moglo biti mnogo veće

Vannastavne aktivnosti

Vannastavne aktivnosti su važan segment života i rada u školi. Osnovno su obilježje savremene škole. U vannastavnim aktivnostima moguće je prepoznati sklonosti djeteta prije nego na nastavnom času. Dijete već svojim opredjeljenjem za određene sadržaje nagovještava i nešto o svojoj jačoj strani. Mogućnost izbora je korak ka slobodi i izražavanju u skladu s mogućnostima i afinitetima. Hoće li to biti gluma, ples, otkrivanje pojedinosti o prirodi, zaštita prirode, proučavanje običaja, prikupljanje podataka o igrama koje su nekad bile popularne ili bavljenje ekologijom, ili možda uživanje u novim pričama i razgovorima o ispričanom, manje je važno. Važnije je da učenici prošire vidike, a istovremeno bogate emocionalni svijet.

Dodatna podrška u obrazovanju i vaspitanju

Za učenika kome je zbog smetnji u razvoju ili invaliditeta, specifičnih smetnji u učenju, socijalne uskraćenosti i drugih razloga potrebna dodatna podrška u obrazovanju, škola obezbjeđuje otklanjanje fizičkih i komunikacijskih prepreka i zavisno od potreba donosi individualni obrazovni plan IOP– u skladu sa zakonom.² Ministarstvo prosvjete i kulture Republike Srpske donosi Pravilnik o vaspitanju i obrazovanju djece sa smetnjama u razvoju. Ovim pravilnikom propisuje se vaspitanje i obrazovanje djece sa smetnjama u razvoju i način i mjere podrške u vaspitno – obrazovnom procesu u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju. Cilj načina i mjera podrške u vaspitno – obrazovnom procesu u radu sa djecom sa smetnjama u razvoju jeste obezbjeđenje jednakih mogućnosti tokom školovanja, napredovanja, osamostaljivanja i razvoja potencijala učenika sa smetnjama u razvoju do njihovog ličnog maksimuma. Vaspitanje i obrazovanje učenika sa smetnjama u razvoju zasnovano je, prije svega, na načelima prihvatanja individualnih razlika učenika i individualizacije nastave kao didaktičkog principa.

Podrška kroz savjetodavne razgovore sa psihologom, pedagogom

Učenici imaju mogućnost da se obrate za pomoć i podršku kada ne mogu samostalno da nađu rješenje u nekoj konfliktnoj situaciji, kada ne mogu da izađu na kraj sa nekim problemom ili kada im treba usmjerenje prilikom donošenja nekih važnih odluka.

Savjet učenika

Promoviše interese škole u lokalnoj zajednici na čijem području se nalazi škola, predstavlja stavove učenika u Školskom odboru, podstiče angažovanje učenika u radu škole, promoviše pravo učenika i podstiče društveno koristan rad u zajednici, razmatra pitanje uspjeha učenika, školskog kalendara, ekskurzija i izleta učenika, uslova rada škole i drugih pitanja utvrđenih aktima škole, učestvuje u izradi i realizaciji odgovarajućih projekata kojima se podstiče i unapređuje obrazovni rad u školi.

Savjet roditelja

Savjet roditelja ima pravo da svoje prijedloge, pitanja i stavove upućuje Školskom odboru, direktoru, odnosno stručnim organima Škole. Statutom Škole definiše se način i procedura osnivanja i rada Savjeta roditelja. Članovi Školskog odbora iz reda Savjeta roditelja informišu Savjet roditelja o svom radu. Pored navedenih aktivnosti Savjet roditelja Škole može pokretati i podržavati i druge aktivnosti i akcije, kao što su poboljšanje uslova rada, organizacija humanitarnih akcija, saradnja sa lokalnom zajednicom i drugo.

ISTRAŽIVANJE

Opšti cilj istraživanja je utvrditi koliko je dobra komunikacija svih učesnika u procesu nastave (učenik-nastavnik-roditelj-pedagoška služba), te koliko dopunska i dodatna nastava i individualno praćenje napredovanja učenika pružaju podršku učenicima u učenju. Istraživanje je provedeno u toku prvog polugodišta, a sastoji se od posjeta časovima sekcija, dopunske i dodatne nastave, anketama koje su popunjavali nastavnici, učenici i roditelji, te pregleda pedagoške dokumentacije.

2 Pravilnik o vaspitanju i obrazovanju djece sa smetnjama u razvoju, Ministarstvo prosvjete i kulture RS

Uzorak istraživanja-istraživanjem su obuhvaćeni učenici od četvrtog do devetog razreda centralne škole, PO Klačnice i PO Kriškovci (165 učenika), roditelji učenika (151 roditelja) i nastavnici (22 nastavnika).

Predmet istraživanja je kvalitet i stepen podrške koju učenici dobijaju u okviru nastavnih i vanastavnih aktivnosti, angažovanost nastavnika u cilju prilagođavanja nastave individualnim potrebama učenika i približavanju nastavnog gradiva učeničkim interesovanjima, zainteresovanost učenika za slobodne i dodatne aktivnosti koje im pomažu u savladavanju gradiva i postizanju što boljih rezultata.

Cilj i zadaci istraživanja - ispitivanje zadovoljstva roditelja i učenika organizacijom podrške i dodatnih aktivnosti u cilju što bolje organizacije nastave i planiranja budućih aktivnosti koje bi se kreirale u skladu sa potrebama učenika.

Instrumenti istraživanja - u istraživanju su korišćene smjernice iz Stručnog uputstva za samovrednovanje kvaliteta vaspitno-obrazovnog rada u osnovnoj školi koji je izdao Republički pedagoški zavod Republike Srpske (Standard 4 Podrška učenicima).

Analiza odgovora učenika :

Uzorak učenika uključuje 165 učenika od četvrtog do devetog razreda, od toga ženskih 93 ili 56,4% i muških 72 ili 43,6%. Prema raspodjeli po razredima koji pohađaju uzorak je raspoređen na: 4. razred 4 učenika ili 2,4%, 5. razred 30 učenika ili 18,2%, 6. razred 44 učenika ili 26,7%, 7. razred 25 učenika ili 15,2%, 8. razred 14 učenika ili 8,5%, 9. razred 48 učenika ili 29,1% .

Tabela 1. Da li nastavnici prate i bilježe tvoj rad i upućuju te kako da poboljšaš svoje tehnike učenja?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	98	59.4	59.4	59.4
	Ne	10	6.1	6.1	65.5
	Samo neki nastavnici	59	35.8	35.8	95.2
	Total	165	100.0	100.0	100.0

Tabela 2. Da li poslije časova dopunske i dodatne nastave lakše pratiš nastavu na redovnim časovima?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	80	48.5	48.5	48.5
	Ne	13	7.9	7.9	56.4
	Nisam uključen u dopunsku ili dodatnu nastavu	72	43.6	43.6	92.1
	Total	165	100.0	100.0	100.0

Tabela 3. Na koji način se pomaže učenicima koji slabije napreduju u učenju?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Upućuju se na dopunsku nastavu	96	58.2	58.2	58.2
	Nastavnici za takve učenike prilagođavaju pitanja i zadatke	36	21.8	21.8	80.0
	Pomažu im drugovi iz razreda	33	20.0	20.0	100.0
	Total	165	100.0	100.0	

Tabela 4. Jesi li obaviješten o vrstama podrške(pomoći) koju možeš dobiti u školi?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	122	73.9	73.9	73.9
	Ne	43	26.1	26.1	100.0
	Total	165	100.0	100.0	

Tabela 5. Imaš li povratnu informaciju o radu Savjeta učenika?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	53	32.1	32.1	32.1
	Ne	59	35.8	35.8	67.9
	Djelimično	53	32.1	32.1	100.0
	Total	165	100.0	100.0	

Tabela 6. Koliko sigurno se osjećaš u školi

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Osjećam se potpuno sigurno	101	61.2	61.2	61.2
	Osjećam se prilično sigurno	53	32.1	32.1	93.3
	Ne osjećam se sigurno u školi	11	6.7	6.7	100.0
	Total	165	100.0	100.0	

Analiza odgovora roditelja:

Uzorak roditelja uključuje 151 odgovor roditelja učenika od četvrtog do devetog razreda, od toga ženskih 112 ili 74,2% i muških 40 ili 26,5%. Prema raspodjeli po razredima koji pohađaju njihova djeca uzorak je raspoređen na: 4. razred 8 roditelja ili 5,3%, 5. razred 32 roditelja ili 21,2%, 6. razred 30 roditelja ili 19,9%, 7. razred 20 roditelja ili 13,2%, 8. razred 18 roditelja ili 11,9%, 9. razred 43 roditelja ili 28,5%.

Tabela 7. Na koji način Vas nastavnici obavještavaju da Vaše dijete treba još da uči kako bi napredovalo u radu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Na informativnim razgovorima	95	62.9	62.9	62.9
	Na roditeljskim sastancima	31	20.5	20.5	83.4
	Na neki drugi način	7	4.6	4.6	88.1
	Uopšte nas ne obavještavaju	18	11.9	11.9	100.0
	Total	151	100.0	100.0	

Tabela 8. Smatrate li da je škola bezbjedna sredina za Vašu djecu?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Da	117	77.5	77.5	77.5
	Ne	8	5.3	5.3	82.8
	Nisam siguran	26	17.2	17.2	100.0
	Total	151	100.0	100.0	

Tabela 9. Koliko ste informisani o pitanjima iz života i rada škole?

Valid	Potpuno sam informisan	55	36.42	36.42	36.42
	Nedovoljno sam informisan	25	16.55	16.55	52.97
	Djelimično sam informisan	71	47.02	47.02	100.0
	Total	151	100.0	100.0	

Tabela 10. Koliko ste upoznati sa radom Savjeta roditelja?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Potpuno sam upoznat	28	18.54	18.54	18.54
	Nedovoljno sam upoznat	27	17.88	17.88	36.42
	Djelimično sam upoznat	96	63.57	63.57	100.0
	Total	151	100.0	100.0	

Analiza odgovora nastavnika :

Uzorak nastavnika uključuje 22 nastavnika koji izvode nastavu u odjeljenjima od četvrtog do devetog razreda, od toga ženskih 20 ili 90,99% i muških 2 ili 9,1%. Prema raspodjeli po godinama staža u prosvjeti uzorak je raspoređen na: od 0 do 5 godina: 1, od 26 do 30 godina: 4, od 11 do 15 godina: 5, od 31 godine i više: 1, od 16 do 20 godina: 5, od 21 do 25 godina: 6.

Tabela 11. Na koji način prilagođavate rad specifičnostima odjeljenja i individualnim mogućnostima učenika?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Primjenjujem različite oblike, metode i tehnike rada i usklađujem ih prema sposobnostima i interesovanjima učenika	15	68.2	68.2	68.2
	Upućujem učenike u različite tehnike učenja	6	27.3	27.3	95.5
	Upućujem učenike na časove dopunske i dodatne nastave	1	4.5	4.5	100.0
	Total	22	100.0	100.0	

Tabela 12. Razvijam kod učenika kompetencije potrebne za rad sa drugima poput komunikacijskih vještina i nenasilnog rješavanja sukoba ?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Rijetko to radim	4	18.2	18.2	18.2
	Radim to samo u svom odjeljenju	6	27.3	27.3	45.5
	Radim to redovno sa svim učenicima	12	54.5	54.5	100.0
	Total	22	100.0	100.0	

Tabela 13. Informišem roditelje o uspjehu, napredovanju i ponašanju učenika ?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	Redovno	16	72.7	72.7	72.7
	Samo na roditeljskim sastancima ili informacijama	6	27.3	27.3	
					100.0
	Total	22	100.0	100.0	

ZAKLJUČAK

Posjetom časovima dopunske i dodatne nastave i časovima sekcija uočena je velika posvećenost nastavnika u pripremanju i realizaciji ovih časova. Preporuke za redovne časove a i časove vannastavnih aktivnosti svakako je korištenje multimedijalne nastave i uvođenje novih metoda i inovativnih pristupa kako bi se časovi učenicima učinili zanimljivijim i kako bi se kod učenika pobudila želja i volja za veću posvećenost učenju. Uzimajući u obzir stavove roditelja i učenika te pregledom pedagoške dokumentacije može se konstatovati da škola razrađuje i realizuje programe za podršku procesu učenja (uvođenje u tehnike učenja, pomoć u prevazilaženju neuspjeha, razvijanje motivacije, organizovana pomoć boljih učenika slabijima, upućivanje u način procjene sopstvenog napredovanja/samoocjenjivanje...). Ciljevi, zadaci i aktivnosti utvrđuju se pažljivo uzimajući u obzir individualne potrebe učenika. Nastavnici u saradnji sa pedagoškom službom razrađuju i realizuju programe za podršku procesu učenja za djecu sa posebnim potrebama. Jedan od

najvažnijih uslova od kojeg zavisi stepen prilagođenosti nastave učenicima je sposobnost nastavnika da prepoznaju veličinu individualnih razlika svojih učenika. Većina nastavnika je svjesna činjenice da među učenicima postoje individualne razlike, ali ne posvećuje svaki nastavnik dovoljno pažnje prevazilaženju ovih razlika. Potpuna posvećenost ovom problemu podrazumijeva timski rad i saradnju nastavnika, pedagoške službe i roditelja. Uključenost roditelja u rad škole mora biti veća, a svaki učenik koji ima poteškoće u učenju uključen u neki vid podrške.

LITERATURA

1. Dmitrović, P. (2011). Mogući putevi modernizacije vaspitno-obrazovnog procesa. Čačak: Tehnički fakultet
2. Jurčić, M. (2012.), Pedagoške kompetencije suvremenog učitelja. Recedo d.o.o., Zagreb
3. Lalović R. (2012.), O dopunskoj nastavi, Prosvjetni rad br. 5-6 Podgorica
4. Rosić, V. (2005) Odgoj – obitelj – škola. Rijeka: Žagar.
5. Strucno_uputstvo_za_samovrednovanje_rada_OS.pdf